

MONOGRÀFIC FORMATIU

LA FIGURA DEL SOCI COL·LABORADOR A LES COOPERATIVES

IMPULSAT PER

EL MONOGRÀFIC FORMATIU I EL CAFÈ COOPERATIU

La Secció de Dret Cooperatiu i de l'Economia Social de l'ICAB i la Confederació de Cooperatives de Catalunya coorganitzen un acte col·legial denominat Cafè Cooperatiu. Aquest acte tracta sobre aspectes normatius d'interès pel cooperativisme, bé perquè fa referència a sectors estratègics o palanca, bé perquè té incidència sobre la forma jurídica de societat cooperativa. De cada sessió del denominat Cafè Cooperatiu se n'elabora un dossier que pretén estructurar el contingut tractat a cada sessió en format monogràfic formatiu.

Així doncs, el Cafè Cooperatiu i el monogràfic formatiu que se'n deriva té per finalitat la difusió del coneixement i del contingut tractat a cada sessió, per tal de coadjuvar a difondre el model cooperatiu entre els advocats i advocades membres del col·legi, els cooperativistes i la societat en general.

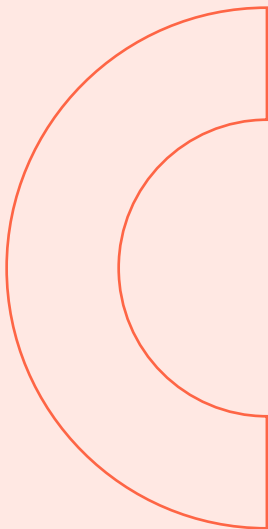
ELS IMPULSORS

La Confederació de Cooperatives de Catalunya agrupa, lidera i representa el cooperativisme a Catalunya i n'és l'òrgan màxim d'interlocució amb l'Administració. Cohesiona, difon i promou el model cooperatiu d'acord amb els principis cooperatius de l'Aliança Cooperativa Internacional.

La Confederació de Cooperatives de Catalunya té els objectius estratègics següents:

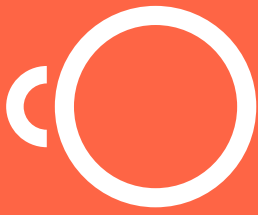
- **La representació pública i la defensa del cooperativisme:** Articulem, vehiculem i defensem els interessos que ens són comuns davant les administracions i l'opinió pública. Representem des de la pluralitat i la diversitat del cooperativisme on el protagonisme és de les persones i dels valors.
- **La participació en la difusió dels principis i els valors cooperatius i la promoció de l'educació i la formació cooperatives:** Promovem el cooperativisme com a alternativa d'acció empresarial, pensada per al progrés de les persones i com una eina de transformació social. Proporcionem coneixement a la societat en general i als cooperativistes per capacitar a emprenedors i empreses més socials, més justes i equitatives i puguin contribuir d'un manera eficaç al desenvolupament de les cooperatives.
- **La coordinació o l'organització de serveis d'interès comú per a les cooperatives:** Des de la intercooperació entre sectors i branques, proporcionem serveis i projectes perquè la suma de persones i organitzacions, amb interessos comuns, incrementi de forma exponencial les seves capacitats i la força.

La Secció de Dret Cooperatiu i de l'Economia Social de l'ICAB respon a l'interès de la societat per formes empresarials i relacionals que tinguin en compte factors més enllà de l'obtenció de benefici, com són els factors mediambientals i de preocupació per la persona, el seu desenvolupament i el desenvolupament local on es troba l'activitat; a la necessitat que els professionals de l'advocacia es trobin específicament recolzats pel Col·legi davant aquesta matèria; a les especificitats d'aquestes formes empresarials o associacions, així com al fet que les entitats de l'Economia Social tenen una normativa definida a seguir i que, per tant, es fa necessari crear especialistes en Dret Cooperatiu i de l'Economia Social.

La Secció de Dret cooperatiu i d'Economia Social, té entre d'altres, els objectius següents:

- **Crear un grup de debat** en què compartir les experiències i els dubtes que sorgeixin en aplicació de la normativa d'Economia Social.
- **Delimitar criteris** que unifiquin l'actuació dels advocats/des i puguin facilitar el treball de les persones que desenvolupen la seva activitat en qualsevol de les àrees de l'Economia Social que resultin afectades.
- **Col·laborar en la formació** dels companys/es que estiguin interessats/des en especialitzar-se en aquesta matèria i oferir pautes que permetin a les persones col·legiades de l'ICAB liderar aquest sector d'activitat.
- **Crear un fòrum transversal** d'especialistes en què sorgeixin idees i iniciatives que potenciïn la imatge de l'advocat/da expert/a en Dret Cooperatiu i de l'Economia Social davant les institucions i ciutadans.
- Facilitar a tots els advocats/des que no es trobin especialitzats en Dret Cooperatiu i de l'Economia Social eines de coneixement adequades en aquest àmbit.

La Confederació de Cooperatives de Catalunya (CoopCat) i el Col·legi d'Advocacia de Barcelona (ICAB) van organitzar el passat mes de novembre el cinquè Cafè Cooperatiu per debatre sobre la figura del soci col·laborador (SC) a les cooperatives, una tipologia de persona sòcia que permet i presenta moltes possibilitats, tant per les funcions que se li atorguen arran de la Llei 12/2015, de cooperatives, com per resoldre noves necessitats d'organització de la base social. Moderat per Lorena Torró, directora de la Confederació de Cooperatives de Catalunya, va comptar amb la participació de Marina Berga, advocada i sòcia del Col·lectiu Ronda, i Mar Garriga, responsable del servei jurídic i laboral de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya.

MODERADORA

Lorena Torró Garrido

DIRECTORA DE LA CONFEDERACIÓ DE COOPERATIVES DE CATALUNYA

Experta en cooperativisme

Especialista en l'elaboració de programes de promoció, representació i foment de les empreses cooperatives i del model cooperatiu. Actualment és directora de la Confederació de Cooperatives de Catalunya on desenvolupa les seves competències tècniques en l'àmbit empresarial desenvolupant projectes transversals per enfortir el cooperativisme a través de la intercooperació, la formació, així com la visualització i promoció d'aquesta forma societària col·lectiva.

PONENT

Mar Garriga Filguera

MEMBRE DE LA SECCIÓ DE DRET COOPERATIU I DE L'ECONOMIA SOCIAL
DEL COL·LEGI D'ADVOCATS DE BARCELONA.

Advocada

Coordinadora, en l'àmbit jurídic, del suport tècnic a l'acció de representació de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya; responsable del servei Jurídic i Laboral; suport jurídic als consells rectors i assemblees de cooperatives agràries i formadora especialitzada en dret cooperatiu, formació per consell rectors, socis i socis col·laboradors de les cooperatives agràries.

PONENT

Marina Berga Ardanuy

SÒCIA DE COL·LECTIU RONDA

Advocada

Especialista en assessorament jurídic a cooperatives, col·lectius i entitats de l'economia social i solidària. La seva trajectòria dins de Col·lectiu Ronda passar per l'assessorament jurídic en l'àmbit del Dret Civil, i en especial la defensa dels consumidors i usuaris en productes bancaris, comunitats de propietaris i reclamacions en l'àmbit contractual. Actualment és l'advocada del Grup d'Economia Social del Col·lectiu Ronda assessorant a projectes de nova creació i fent tasques de consultoria.

La figura del soci col·laborador a les cooperatives

La primera referència de caràcter general que trobem de la figura de les persones sòcies col·laboradores (SC) es troba a l'article 23 de la Llei de cooperatives de Catalunya, just quan parla de les tipologies de sòcies: comunes, de treball i col·laboradores o temporals. Ara bé, és l'article 26 el que defineix què és un SC, i fa referència de manera expressa al fet que **no duen a terme l'activitat cooperativitzada principal**, sinó que participen en la cooperativa en termes de caràcter accessori, secundari o auxiliar. Per tant, la llei esmenta aquests elements com a trets d'aquesta tipologia: **participació secundària o participació de capital**.

En la regulació d'aquesta figura, la llei marca que, tot i que existeixi des d'un punt de vista normatiu en la legislació, perquè la cooperativa pugui incorporar SC ho ha de tenir **previst expressament en el text dels estatuts socials**. En aquest punt cal destacar que les persones que acompanyen projectes de constitució, sí que tenen tendència a incorporar aquesta tipologia de manera estàndard, perquè és important tenir-la mínimament regulada per si de cas es dona aquesta incorporació després de la constitució. És una manera de no haver de modificar els estatuts més endavant.

LA PARTICIPACIÓ

Els estatuts han de fer referència, seguint el que marca la llei, a les obligacions i els drets dels SC, tant drets polítics com econòmics. La participació en les assemblees i els òrgans polítics és perfectament possible per als SC, però sempre amb una limitació, en tant que no són persones sòcies comunes, **els SC participen en l'activitat política de la cooperativa amb un topall del 40%** del vot social. Aquest és un topall màxim, és a dir que no es pot superar (això no vol dir que no es pugui reduir al 10%, 20% o 30%). En el cas de les cooperatives agràries, aquest topall del 40% representa haver de ponderar el vot, perquè hi ha un elevat nombre de SC.

En relació amb els drets econòmics i la participació, passa el mateix: la participació en la part dels excedents no és del 100%, sinó que **ve limitada al 45% d'aquests excedents**. Alhora, la participació en la part del risc o en la pèrdua, és proporcional. Aquesta regulació, d'alguna manera, ens fa entreveure que el règim jurídic de les cooperativistes col·laboradores, tot i que els estatuts establiran els mínims previstos a la llei, farà que no totes participin igual en un projecte cooperatiu i ens podem trobar amb supòsits en què un SC ho sigui només de capital o ho sigui amb una participació diferenciada d'una SC que pugui entrar més endavant. Aquest punt no afecta les cooperatives a què es refereix l'article 144 de la llei, les que són sense ànim de lucre, perquè aquestes no poden repartir excedents.

En aquest sentit, cal remarcar el terme *col·laboració* de l'article 26, ja que parla del caràcter auxiliar secundari, accessori o complementari. Això vol dir que **és molt important tenir en compte que els SC no poden dur a terme l'activitat principal**. Si ens imaginem, per exemple, un SC d'una cooperativa de consum, cal entendre que aquesta persona, tot i que pugui consumir, no ho pot fer com a soci cooperativista; la seva col·laboració o participació ha de tenir una altra fórmula, que pot ser el suport, aportació del capital, difusió del model... En casos de cooperatives d'habitatge, no poden ocupar un habitatge cooperatiu, però els SC són una base social important a l'hora de donar suport a aquests nous projectes. Per tant, és fonamental remarcar que no és l'activitat principal, sinó una activitat secundària o accessòria, i sobretot concretar aquestes diferències pel que fa a l'activitat que sí que duren a terme les sòcies comunes.

Aquesta dualitat presenta algunes dificultats, d'aquí la importància de la delimitació en l'activitat accessòria. Continuant amb l'exemple de la cooperativa d'habitatge, la línia s'ha de marcar de manera molt més precisa. Per exemple, si hi ha una arquitecta, participa en l'assessorament, en la construcció, en la difusió del projecte... està participant en l'activitat principal? És proveïdora de serveis, col·laboradora professional? Sembla que on hi pot haver **més probabilitat de conflicte d'interessos** és entre la participació professional i la política. Potser caldria, doncs, prevenir aquests conflictes limitant la presa de decisions de l'SC en el projecte.

En alguns casos, costa de delimitar quina és l'activitat principal i quina l'accessòria, per tal que la persona cooperativista pugui canviar el seu estatus dins la cooperativa. Per exemple, tenint en compte que Som Energia és una comercialitzadora, les sòcies que produeixen energia són col·laboradores?, és la producció una activitat accessòria? En aquest cas, sembla que la solució és ampliar l'activitat principal,

Cal recordar que el soci col·laborador participa en activitats de caràcter auxiliar, secundari, accessori o complementari a l'activitat cooperativitat principal o només en l'aportació de capital.

“producció i comercialització”. I també a Som Energia, sorgeix el dubte de si l'activitat de la persona sòcia de consum ha d'interrompre el seu consum (per exemple, per canvis d'habitatge, de contracte...), passa a ser col·laboradora? S'ha de donar de baixa? En aquest altre cas, són moltes modificacions.

En aquest sentit, hi ha altres lleis que prevenen diferents tipologies de persones sòcies. I pel que fa a les SC, per exemple, la llei del País Basc marca que són les sòcies que no poden dur a terme plenament l'objecte social cooperatiu. Aquest “plenament” és important, perquè fa veure que no cal que faci una activitat accessòria, sinó que no ha d'arribar al 100% de l'activitat principal. Aquesta precisió és fonamental per al funcionament de les cooperatives agràries, ja que necessiten delimitar exactament quina és l'activitat de cada persona sòcia.

I en una línia semblant, la llei andalusa diferencia els dos tipus de col·laboració, i parla de SC i de sòcies inversores. Aquesta distinció facilita delimitar, en molts casos, quins són els drets i deures de les persones sòcies que no són comunes, ja que les regles s'hi poden establir separatament.

En general, hi ha vegades en què és **recomanable redactar algun conveni de col·laboració**. Encara que la seva incorporació ve per acord d'assemblea general i els termes de la col·laboració poden ser diferents, el conveni pot ser útil per esvaïr dubtes de què s'entén per activitat accessòria o secundària. Alhora, l'SC té ben definit en què està contribuint al projecte i diferencia allò que és l'activitat secundària de la principal.

Si fem esment especial a les cooperatives de treball associat, sí que sovint, en supòsits pràctics, la col·laboració és una prestació de treball professional, amb contraprestació econòmica. Què passa en aquests casos? Pot passar, aleshores, que tingui un caràcter més principal que accessori, fins i tot pot coincidir amb l'activitat de les sòcies treballadores. Si aquesta relació és continuada, no ens trobem davant d'una SC, sinó d'una persona que s'ha d'incorporar al projecte cooperatiu de manera estable.

No s'ha de confondre el conveni que es pot establir amb una persona sòcia col·laboradora amb altres tipologies de convenis, com podria ser amb una fundació o amb una entitat no lucrativa, on fins i tot trobem convenis de patrocini en els quals es participa amb una aportació dinerària. No és aquest el conveni a què ens estem referint, en el cas del soci col·laborador és un vincle de caràcter societari, no mercantil.

EL PROCÉS D'ADMISSIÓ

Quant al procés d'entrada, **depèn de cada cooperativa establir els criteris d'admissió**.

La llei ens dicta que ha de tenir capacitat d'obrar i que ha de contribuir a la consecució de l'activitat cooperativitzada. A la pràctica, després de la darrera modificació de la llei, que ha permès crear cooperatives de treball amb només dos socis, al cap de cinc anys de la constitució, l'SC acaba sent la sòcia treballadora. Què ha passat? Que, tot i la seva participació secundària, és una tercera part del projecte i que, encara que és més limitada, és un volum important. La seva capacitat de decisió, fins i tot al consell rector, és força rellevant.

Aquest exemple ens permet remarcar les conseqüències de figures col·laboradores en cooperatives petites. Malgrat totes les ponderacions de vot i les participacions en l'activitat econòmica, el seu pes és prou important. També és veritat que les cooperatives que al final es queden amb dos socis, el nivell de participació queda una mica desvirtuat per la mateixa dimensió. Una cooperativa de dos provoca situacions de bloqueig en la presa de decisions, pot provocar dificultats en la gestió del mateix conflicte intern que hi pugui derivar i, per tant, aquest tercer vot, aquesta ponderació de l'SC cap a on va la balança, és un element a vegades de dificultat en la gestió.

En cas que ens trobéssim en una cooperativa amb diferents tipologies de socis, s'ha de respectar que totes es vegin representades en els òrgans socials. Per tant, també han de tenir representativitat els SC. Ja hem parlat de les petites, en el cas de dimensions més grans, i tenint en compte que l'acció del consell rector és una mostra de la voluntat de l'assemblea, cal reservar expressament un lloc, una cadira, en la composició del consell

Pel que fa a la participació en els òrgans, cal recordar la llei marca que una sòcia o soci col·laborador mai no pot ser el president del consell rector.

rector. S'ha de tenir present que la llei diu que els SC "podran" ser escollits i formar-me part, per tant els estatuts no poden evitar-ho (si són escollits, és clar).

En els processos d'admissió, **les cooperatives poden fins i tot establir l'aval** de dues o més sòcies que tinguin interès que algú s'incorpori com a SC i d'alguna manera avalin aquestes figures, que poden persones jurídiques o físiques. Hi ha estatuts que marquen la necessitat d'aquest aval com un element més per poder prendre la decisió sobre l'admissió d'una SC. Sobretot en aquells casos en què la participació no només ho és de capital, sinó que forma part de l'impuls del projecte i, per tant, té un vincle molt més fort.

També podem trobar que **una persona canviï la tipologia de sòcia comuna a SC**, sempre que estigui regulat als estatuts. Pot passar en els casos següents:

- En cas de **baixa obligatòria** per la pèrdua o no compliment de requisits establerts als estatuts o exigits per la llei, pot donar lloc a adquirir la condició de sòcies col·laboradores, en la línia de fomentar la continuïtat de la participació dels socis en el projecte cooperatiu (per exemple, en cas de jubilació).
- Es casos de socis **en situació d'excedència**, en tant que han deixat de dur a terme l'activitat cooperativitzada de manera

temporal. Així mateix, una persona que no pot dur a terme l'activitat cooperativitzada i no sol·liciti passar a sòcia en situació d'excedència, podria sol·licitar passar a la condició de SC (art 28.2 en relació amb el 26.2).

- En el cas de **suspensió o baixa obligatòria** dels socis treballadors i els socis de treball, als quals sigui aplicable el que disposa l'article 134 de la llei, per als casos de suspensió o baixa obligatòria per causes econòmiques, tècniques, organitzatives, de producció o derivades de força major.

Tot plegat, sovint, es **relaciona amb la devolució del capital social**. Quan una persona es jubila, per exemple, cal fer el retorn d'aquest capital. En canvi, si hi ha un canvi de tipologia, hi pot haver una part de retorn, però es pot ajustar o modificar aquesta part econòmica. Això representa una manera de continuar vinculat al projecte, de donar suport a la cooperativa de la qual s'ha format part i, a vegades, de no provocar dificultats de tresoreria.

Quant a **les cooperatives agràries, és important que aquest canvi de tipologia** de persona sòcia no es dugui a terme sense **haver-se donat de baixa prèviament**. Aquesta baixa permet que s'apliquin els càlculs de les amortitzacions pendents de les inversions realitzades, a més de fer el retorn del capital social. Per tant, els estatuts d'aquestes cooperatives no donen l'opció de canviar de tipologia, sinó que deixen molt clara l'obligació de fer aquesta baixa per poder optar a la sol·licitud d'un possible nou ingrés.

LES APORTACIONS ECONÒMIQUES

Els SC tenen també, entre els seus drets i obligacions, la participació en el capital social cooperatiu, la seva contribució al sosteniment del projecte. Aquesta **aportació obligatòria ha d'estar fixada als estatuts**, encara que, com s'ha dit més amunt, a través d'un acord de l'assemblea, es pactin altres aportacions diferents de les que marquen els estatuts com a aportació econòmica mínima.

Ara bé, una vegada l'SC ha estat admès, no se li poden exigir més aportacions de capital. Allò que s'ha decidit en assemblea a l'hora d'admetre'l és tot el que ha d'aportar, a diferència del que pot passar amb una persona sòcia comuna.

Cal destacar, però, que segons el vincle de col·laboració, **es pot establir un interès remuneratori**. Això només passa quan l'SC és soci capitalista, és a dir, només aporta capital. S'ha de tenir en compte, però, les limitacions que marca la llei: a la classe general l'interès és el legal + 6 punts. És el topall remuneratori que es podria establir per acord de l'assem-

blea general, llevat de les cooperatives sense afany de lucre, que tenen la limitació en l'interès legal +3 punts.

Ara bé, si ens atenim a la Llei 20/1990, de règim fiscal especial de les cooperatives, queda més restringit, perquè ens diu que no es pot tenir com a despesa deduïble el que excedeixi de l'interès legal del diner +3 punts. Per tant, aquesta llei rebaixa el topall que permet la llei catalana. No limita la decisió de l'assemblea quant a la remuneració de les aportacions, però sí des del punt de vista d'anàlisi econòmica o d'estratègia d'estalvi de la cooperativa.

Aquesta mateixa normativa de règim fiscal fa referència als SC quan legisla sobre la pèrdua de condició de cooperativa especialment protegida. Marca que la mera existència d'un SC provoca la **pèrdua de la condició de la cooperativa fiscalment protegida**. I afegeix que la retribució amb interessos superiors a l'interès legal + 3 punts és també una de les causes de la pèrdua d'aquesta condició.

Amb la modificació de la Llei catalana de 2015 es va produir una obertura pel que fa a la manera de participar en la cooperativa. Va ser l'aparició del col·laborador financer o soci de capital. Si s'estableix de manera expressa

”

Llei 20/1990

Art. 18. Supòsits especials de despeses deduïbles.

En la determinació dels rendiments cooperatius tenen la consideració de despeses deduïbles les següents: (...)

3. els interessos meritats pels socis i associats per les seves aportacions obligatòries o voluntàries al capital social i els derivats de retorns cooperatius integrats en el Fons especial que regula l'article 85.2.c) de la Llei general de cooperatives, **sempre que el tipus d'interès no excedeixi el bàsic del Banc d'Espanya, incrementat en tres punts per als socis** i cinc punts per als associats. el tipus d'interès bàsic que s'ha de prendre com a referència és el vigent en la data de tancament de cada exercici econòmic.

(s'ha de fer constar als estatuts) que no tenen dret de vot, és una persona o entitat que l'únic que fa és participar en la part de l'activitat econòmica assumint un risc d'una possible pèrdua d'aquesta inversió que està fent.

Aquest fet obre una nova possibilitat de finançament a les cooperatives. Ara bé, cal delimitar les regles del joc: com, amb quins riscos, quin és el percentatge de risc en l'assumpció de pèrdues, quina és la participació en la distribució de resultats... Perquè l'SC voldrà tenir molt més clar i definit quin és el seu paper, el seu rol, des del punt de vista d'aquesta participació en el capital.

LES SECCIONS DE CRÈDIT

En l'àmbit de les cooperatives agràries, la figura de l'SC és molt més present que a les altres tipologies. I això és conseqüència de les seccions de crèdit amb què compten les agràries. En aquest cas, l'evidència de contribuir en una activitat accessòria és més que evident, perquè moltíssimes persones participen de la cooperativa sense dur a terme l'activitat principal, la producció, sinó que gestionen els seus estalvis a través de la secció de crèdit.

Les seccions de crèdit, regulades a través de la Llei 7/2017, del 2 de juny, del règim de les seccions de crèdit de les cooperatives, **gestionen la tresoreria de totes les persones sòcies de la cooperativa, tant comunes com col·laboradores**. Aquesta tresoreria prové dels estalvis de les unitats familiars de les zones rurals on estan arrelades, conjuntament amb la de la mateixa cooperativa, i també efectuen els pagaments i cobraments recurrents.

Ara bé, hi ha una limitació: les cooperatives amb secció de crèdit, segons el decret 49/2014 de 8 d'abril, article 5.3, **el percentatge de saldos creditors de les seccions de crèdit de**

socis col·laboradors no pot superar el 30 % del total de saldos creditors de socis comuns. Aquest fet limita, doncs, el nombre de SC.

Aquest topall del 30 % sobre els SC de les agràries obre un possible problema si decideixen tirar endavant amb la creació de comunitat ciutadanes d'energia. És una oportunitat que es planteja a partir de les directives europees sobre el tema (en aquest sentit, podeu consultar el Cafè Cooperatiu del 18 de març de 2022). Les cooperatives agràries serien un bon instrument per implantar aquestes comunitats en el món rural. I serien les seccions de crèdit les organitzacions més adequades per gestionar-ne el finançament. Aleshores, **aquest 30 % representa una barrera** que caldria superar, perquè la figura cooperativa és un avantatge respecte a altres figures societàries pel que fa a les comunitats ciutadanes d'energia.)

IMPULSAT PER

PROMOU

AMB EL FINANÇAMENT

